

Χώρας αιχώρος

ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΤΟΜΟΣ 1
VOLUME 1

ΤΕΥΧΟΣ 1
ISSUE 1

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2002
NOVEMBER 2002

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΚΟΚΚΩΣΗΣ ΧΑΡΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΜΠΕΡΙΑΤΟΣ ΗΛΙΑΣ

ΠΕΤΡΑΚΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

ΠΑΠΠΙΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ

ΔΕΦΝΕΡ ΑΛΕΞΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αραβαντινός Αθανάσιος	- ΕΜΠ
Ανδρικόπουλος Ανδρέας	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Βασενχόβεν Λουδοβίκος	- ΕΜΠ
Γιαννακούρου Τζίνα	- ΥΠΕΧΩΔΕ
Γιαννιάς Δημήτρης	- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δελλαδέτσιμας Παύλος	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Δεμαθάς Ζαχαρίας	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Ιωαννίδης Γιάννης	- Tufts University, USA
Καλογήρου Νίκος	- ΑΠΘ
Καρύδης Δημήτρης	- ΕΜΠ
Κοσμόπουλος Πάνος	- ΔΠΘ
Κουκλέλη Ελένη	- University of California, USA
Λαμπριανίδης Λόης	- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Λουκάκης Παύλος	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Λουρή Ελένη	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Μαντουβάλου Μαρία	- ΕΜΠ
Μελαχροινός Κώστας	- University of London, Queen Mary, UK
Μοδινός Μιχάλης	- Εθν. Κέντρο Περιβ. και Αειφ. Ανάπτυξης (ΕΚΠΙΑΑ)
Μπριασούλη Ελένη	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Παπαθεοδώρου Ανδρέας	- University of Surrey, UK
Πρεβελάκης Γεώργιος-Στυλ.	- Universite de Paris I, France
Φωτόπουλος Γιώργος	- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Χαστάογλου Βίλμα	- ΑΠΘ

Διεύθυνση:

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας

και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ

Πεδίον Άρεως, 38334 ΒΟΛΟΣ

<http://www.prd.uth.gr/aeihoros> e-mail: aeihoros@prd.uth.gr

τηλ.: 24210 – 74456 fax: 24210 - 74380

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Επιστημονικό Περιοδικό

αειχώρος

Επιμέλεια έκδοσης: Άννα Σαμαρίνα - Παναγιώτης Πανταζής
Σχεδιασμός εξωφύλλου - Λαγούτ: Γιώργος Παρασκευάς
Εκτύπωση: Αλ. Ξουράφας
Κεντρική διάθεση: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Περιεχόμενα

Αειχώρος - αναζητώντας σκέψεις για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη στο χώρο	4
Αραβαντινός Α.	6
Δυναμικές και σχεδιασμός κέντρων στην πόλη των επόμενων δεκαετιών - πρὸς συγκεντρωτικά ή αποκεντρωτικά σχήματα;	
Βασενχόβεν Λ.	30
Η δημοκρατικότητα του σχεδιασμού του χώρου και η αμφισβήτηση του ορθολογικού "μοντέλου"	
Πρεβελάκης Γ.	50
Ο μητροπολιτικός σχεδιασμός στην Ελλάδα: η περίπτωση της Αθήνας.	
Φωτόπουλος Γ., Γιαννιάς Δ. και Λιαργκόβας Π.	60
Οικονομική ανάπτυξη και σύγκλιση στους νομούς της Ελλάδας 1970-1994: εναλλακτικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις	
Κάβουρας Μ.	92
Γεωγραφικές οντολογίες και διαλειτουργικότητα	
ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	
Οικονόμου Δ.	116
Το δεσμικό πλαίσιο της χωροταξίας και οι περιπέτειές του	
Χονδρού - Καραβασίλη Μ.	128
Προς έναν αειφόρο σχεδιασμό του δομημένου περιβάλλοντος: Οικολογική δόμηση	
ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	
Σκάγιαννης Π.	142
AESOP, Βόλος, 2002	
Μπεριάτος Η.	146
ISOCARP, Αθήνα - Βόλος, 2002	
Ψυχάρης Ι.	156
ERSA, Dortmund, 2002	
ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ	
Δέφνερ Α.	160
Νέα Υόρκη: Μια ταινία ντοκιμαντέρ	
Σερράος Κ.	170
Martin Wentz (επ.), Die kompakte stadt	
ΑΠΟΨΕΙΣ	180
Συνέντευξη με τον Klaus Kunzmann	182
Συνέντευξη με τον Andreas Faludi	190
Louis Albrechts	196
Σκέψεις για το Σχεδιασμό	

Συνέντευξη με τον *Klaus Kunzmann* Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Dortmund (Γερμανία)

"...Οι πολεοδόμοι - χωροτάκτες είναι πάρα πολύ καλοί όταν παίζουν τους μελετητές, τους επιχειρηματίες - εργολάβους, τους πολιτικούς, αλλά είναι πολύ κακοί όταν είναι να παίζουν τους πολεοδόμους - χωροτάκτες διότι στερούνται δημιουργικότητας..."

(K. Kunzmann)

Δέφνερ: Υπάρχει κρίση εμπιστοσύνης στο σχεδιασμό ως αποτέλεσμα του μειωμένου ρόλου του κράτους και της αυξανόμενης έμφασης στην αγορά; Ποιος είναι ο ρόλος του πολεοδόμου-χωροτάκτη σε αυτό το πλαίσιο;

Kunzmann: Δεν νομίζω ότι ο σχεδιασμός βρίσκεται σε κρίση. Ο σχεδιασμός πάντα βρισκόταν σε κρίση, διότι οι πολεοδόμοι-χωροτάκτες μιλούσαν συνεχώς για κρίση. Οι μεγάλες επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πολύ το σχεδιασμό και σε κανένα επιχειρησιακό σχέδιο δεν αναφέρεται κρίση στο σχεδιασμό, έτσι τείνω να πιστέψω ότι δεν υπάρχει κρίση στο σχεδιασμό αλλά στη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ κοινωνίας και δημόσιου τομέα. Η κοινωνία δεν πιστεύει ότι ο δημόσιος τομέας είναι ικανός να κάνει αυτά που θέλει, ενώ από την άλλη οι πολεοδόμοι-χωροτάκτες βλέπουν ότι ο δημόσιος τομέας δεν έχει αρκετά χρήματα και κάνει διαρκώς προσπάθειες συνεργασίας με τον ιδιωτικό. Έτσι οι παραδοσιακοί πολεοδόμοι-χωροτάκτες (physical planners, architect planners), αισθάνονται ότι το είδος του σχεδιασμού που κάνουν δεν είναι πλέον το είδος του σχεδιασμού για το οποίο κάποιος θα πλήρωνε, και για το λόγο αυτό βρίσκονται σε κρίση.

Δέφνερ: Πώς θα σχολιάζατε το γεγονός ότι η Βρετανική κυβέρνηση θα επανακρατικοποιήσει την British Rail;

Kunzmann: Όπως γνωρίζετε, η Θάτσερ ήταν υπέρμαχος της αποκρατικοποίησης διότι πίστευε ότι ο ιδιωτικός τομέας είναι πιο ικανός, αποδείχτηκε όμως ότι ενώ το κέρδος των σιδηροδρόμων αυξήθηκε σημαντικά, η ποιότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας μειώθηκε. Πρόσφατα στη νότια Αγγλία, οι κάτοικοι άρχισαν να παραπονούνται για την ποιότητα των σιδηροδρόμων και είναι ιδιαίτερα διστακτικοί σε νέες προτάσεις. Νομίζω ότι ο σχεδιασμός πρέπει να αλλάξει και πρέπει να ακολουθήσει τις νέες τάσεις διότι οι πολεοδόμοι-χωροτάκτες για ένα πολύ μεγάλο διάστημα πίστευαν ότι αυτοί ξέρουν καλύτερα τις ανάγκες του κόσμου αλλά η πραγματικότητα ήταν διαφορετική. Οι πολεοδόμοι-χωροτάκτες χρησιμοποιούν μια γλώσσα που δεν είναι κατανοητή από το ευρύ κοινό και θέλουν να κάνουν πράγματα που θεωρούν σημαντικά αλλά μια μεγάλη μερίδα του κοινού δεν συμφωνεί. Ένα Ευρωπαϊκό παράδειγμα αποτελεί η Disneyland, η οποία κατακρίνεται και απορρίπτεται από τους πολεοδόμους-χωροτάκτες, αλλά το 95% του κοινού τη λατρεύει και ακόμη και οι κατακριτές της εάν έχουν παιδιά την επισκέπτονται επικαλούμενοι όμως ερευνητικό ενδιαφέρον. Νομίζω ότι οι πολεοδόμοι-χωροτάκτες δεν αφουγκράστηκαν γρήγορα, αλλά ούτε και με την απαραίτητη προσοχή, τις αλλαγές στην κοινωνία.

Δέφνερ: Το παράδειγμα που αναφέρατε έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον διότι καλέσαμε στο τμήμα τον κ. Mark Gottdiener, αστικό κοινωνιολόγο και συγγραφέα βιβλίων για τα "θεματικά περιβάλλοντα" και το Λας Βέγκας, και ακολούθησε συζήτηση με τους μεταπτυχιακούς φοιτητές σχετικά με τα θεματικά πάρκα. Ανήκω στους υποστηρικτές των πάρκων της Disney και συμφωνώ με αυτούς που πιστεύουν ότι 'μπορείς να ξεγελάσεις ορισμένους ανθρώπους για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα αλλά δεν μπορείς να ξεγελάς όλους τους ανθρώπους συνέχεια'. Το γεγονός ότι από το 1955, όταν ιδρύθηκε το πρώτο πάρκο της Disney, και μέχρι σήμερα παρόμοια πάρκα εξακολουθούν να είναι ιδιαίτερα δημοφιλή πρέπει να σημαίνει κάτι και δεν είναι τυχαίο ότι επιλέχθηκαν οι σχεδιαστές της Disney για την ανάπλαση της Times Square στη Νέα Υόρκη, ή ακόμη για τον σχεδιασμό της νέας πόλης Celebration στο Ορλάντο. Στην Ελλάδα είμαστε πάντα λίγο πίσω, για παράδειγμα ο θετικός ρόλος του ιδιωτικού τομέα, ιδιαίτερα ορισμένου τύπου εταιριών, άρχισε πρόσφατα να αναγνωρίζεται και το νέο θεσμικό πλαίσιο επιτρέπει σε κάποιο βαθμό την ιδιωτική πολεοδόμηση, αλλά δεν υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον και οι κάτοικοι είναι επιφυλακτικοί. Ωστόσο, υπάρχουν κάποιοι τομείς που αποτελούν εξαίρεση, όπως η ψυχαγωγία, στους οποίους τα περισσότερα από αυτά που γίνονται οφείλονται στον ιδιωτικό τομέα. Το ζήτημα είναι ότι στερούμαστε ειδικών και πρέπει να απευθυνθούμε σε ξένες εταιρίες, για παράδειγμα μια εταιρία που θέλει να εκπονήσει μία μελέτη για την κατασκευή ενός θεματικού πάρκου κοντά στο καινούριο αεροδρόμιο αναγκάστηκε να δώσει τη μελέτη σε ξένους συμβούλους. Ο ΕΟΤ, από την άλλη πλευρά, διαθέτει μία μεγάλη έκταση στην Ανάβυσσο και θέλει να τη μετατρέψει σε μυθολογικό θεματικό πάρκο.

Kunzmann: Νομίζω ότι ένας δεύτερος Παρθενώνας εκεί θα ήταν ιδανικός. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει στο Λας Βέγκας όπου έχουν κατασκευάσει ένα ομοίωμα της Βενετίας με αποτέλεσμα οι Αμερικάνοι να μη βρίσκουν το λόγο για να επισκεφτούν την πραγματική Βενετία. Υπάρχουν τρεις κατηγορίες τουριστών: α) οι πραγματικοί τουρίστες οι οποίοι έχουν αρκετά υψηλό εισόδημα, επισκέπτονται τη Σαντορίνη ή τη Βενετία, β) οι τουρίστες που ανήκουν στην μεσαία τάξη, επισκέπτονται μία Βενετία κάπου κοντά τους (Λας Βέγκας, Χονγκ Κονγκ), και γ) οι χαμηλής τάξης τουρίστες οι οποίοι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για να επισκεφτούν εικονικά τη Βενετία.

Δέφνερ: Υπάρχουν ενδείξεις ότι σύγχρονα δρώμενα υποκείμενα τα οποία παίζουν σημαντικό ρόλο στη χωρική ανάπτυξη, ευρίσκονται και συχνά λειτουργούν έξω από τις επίσημες δομές και σχέδια; Πώς πιστεύετε ότι αυτό επηρεάζει τον σχεδιασμό; Βεβαίως η ερώτηση αυτή έχει σχεδόν απαντηθεί, αλλά αν θέλετε μπορείτε να συμπληρώσετε κάτι.

Kunzmann: Θα ήθελα να προσθέσω ότι οι πολεοδόμοι-χωροτάκτες έχουν παραμελήσει την εφαρμογή και σε πολλές περιπτώσεις υπήρξε σύγκριση της εφαρμογής με τον έλεγχο. Όσο ο σχεδιασμός αφορά μόνο τον έλεγχο αποκτά αρνητική εικόνα. Δεν γνωρίζω εάν η εικόνα του πολεοδόμου-χωροτάκτη έχει βελτιωθεί πρόσφατα, αλλά για ένα πολύ μεγάλο διάστημα σε ολόκληρη την Ευρώπη ο πολεοδόμος-χωροτάκτης ήταν κάποιος που γνώριζε πάντα τους λόγους για τους οποίους δεν πρέπει να γίνει κάτι. Οι πολεοδόμοι-χωροτάκτες ονειρεύονταν την ουτοπία αλλά ποτέ δεν είχαν πραγματικά σκεφτεί τους τρόπους υλοποίησης αυτής της ουτοπίας. Μου δίνεται η αίσθηση ότι οι φοιτητές σήμερα είναι πιο πρακτικοί και προσγειωμένοι και ανησυχούν περισσότερο για το μέλλον σε σύγκριση με το διδακτικό προσωπικό σε ορισμένα πανεπιστήμια τα οποία ακόμη διδάσκουν το "παλιό μάθημα". Οι νέοι πολεοδόμοι-χωροτάκτες ειδικεύονται σε διάφορους τομείς, βασιζόμενοι στη μελέτη των τάσεων της αγοράς και στις μελλοντικές προοπτικές που έχει ο κάθε τομέας ειδίκευσης, σε αντίθεση με την "ιεραποστολική" αντιμετώπιση που είχαν οι προηγούμενες γενεές πολεοδόμων-χωροτακτών.

Δέφνερ: Στην Ελλάδα η κτηματαγορά (real estate market) πέζει τα Πανεπιστήμια να δεχθούν κάποιες αλλαγές. Για παράδειγμα, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η αγορά χρειάζεται 150 ειδικούς και αυτή τη στιγμή υπάρχουν μόνο 25 με σχετικά πτυχία του εξωτερικού. Από την άλλη πλευρά στο Τμήμα συμπεριλάβαμε στο πρόγραμμα σπουδών ένα μάθημα επιλογής με τίτλο 'Διαχείριση Έγγειας Ιδιοκτησίας' με στόχο να προσελκύσουμε έναν ειδικό από την αγορά, αλλά φάνηκε ότι κάποιος επαγγελματίας (για παράδειγμα, στέλεχος σε μία εταιρία στην Αθήνα) δεν θα είχε το χρόνο να έρθει στο Βόλο να διδάξει το μάθημα.

Kunzmann: Τα τελευταία 15 χρόνια διδάσκω στην Ευρωπαϊκή Σχολή Διοίκησης Επιχειρήσεων στη Φρανκφούρτη, παράλληλα με τα καθήκοντά μου πρώτα στο Ντόρτμουντ και τώρα

στο Βερολίνο, και ενώ εκεί εκπαιδεύουν επιχειρηματίες-εργολάβους (developers), εγώ τους διδάσκω, ανάμεσα σε άλλα θέματα, και σχεδιασμό. Αυτή είναι μία ιδιωτική σχολή, τα δίδακτρα είναι 20,000 ευρώ, το πρόγραμμα διαρκεί εννέα μήνες και οι θέσεις είναι κλεισμένες πολλά χρόνια πριν και στις τέσσερις πόλεις στις οποίες προσφέρεται το πρόγραμμα. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών πραγματοποιείται έξι φορές το χρόνο και συμμετέχουν 40 με 45 επιχειρηματίες στο κάθε ένα. Οι σχολές πολεοδομίας-χωροταξίας προσπαθούν να ασκήσουν έλεγχο, αλλά στο Ντόρτμουντ ένα ποσοστό 10% των φοιτητών τελικά ασχολείται με τις επιχειρήσεις. Αυτός είναι ένας τομέας στον οποίο υπάρχουν μεγάλα περιθώρια αλλαγής και η ανάγκη για συνεργασία είναι πλέον επιτακτική, διότι μέχρι τώρα στη Γερμανία οι επιχειρηματίες - εργολάβοι εθεωρούντο ο βασικός εχθρός.

Δέφνερ: Αναφορικά με το τελευταίο σημείο, η κατάσταση είναι παρόμοια και στην Ελλάδα.

Kunzmann: Είκοσι χρόνια πριν οι φοιτητές ήταν ιδιαίτερα αρνητικοί προς τους επιχειρηματίες-εργολάβους και δεν σκέφτονταν ποιος είναι τελικά αυτός που κατασκευάζει τα κτίρια. Όλοι επιθυμούσαν τα έργα να γίνονται με πρωτοβουλία κάποιας πολιτικής παράταξης, της Διεύθυνσης Οικισμού, ή του ιδιωτικού τομέα, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τη διαφθορά που υπάρχει, χωρίς να ασχοληθούν με την αποτελεσματικότητα και τέλος, χωρίς να συνυπολογίσουν τον αλληλοτεμνόμενο σχεδιασμό. Νομίζω ότι ιδιαίτερα οι νέοι πολεοδόμοι-χωροτάκτες, οφείλουν να ανακαλύψουν ένα κοινό κώδικα επικοινωνίας με τους επιχειρηματίες-εργολάβους καθώς και να ενδιαφερθούν για τα κίνητρα και τα μέσα των επιχειρηματιών-εργολάβων, πριν διαμορφώσουν άποψη

Δέφνερ: Αυτή η συμπεριφορά εξακολουθεί να υφίσταται στην Ελλάδα λόγω της διαφορετικής διάρθρωσης της αγοράς. Οι εταιρίες που μπορούν να αντιμετωπίσουν τα μεγάλα έργα είναι λίγες, και ταυτόχρονα κυκλοφορούν και οι φήμες για διαφθορά και πολιτικές γνωριμίες. Ένα βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε με τους φοιτητές στην Ελλάδα προέρχεται από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι μαθητές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διδάσκονται έναν μεγάλο αριθμό διαφορετικών μαθημάτων, αλλά το σύστημα εισαγωγής στο πανεπιστήμιο τους αναγκάζει να επικεντρώσουν το ενδιαφέρον τους στη στείρα απομνημόνευση λίγων μαθημάτων χωρίς να αναπτύσσουν έναν κριτικό και δημιουργικό τρόπο σκέψης. Το αποτέλεσμα είναι ότι όταν τελικά φτάνουν στο Πανεπιστήμιο πολλοί το αντιμετωπίζουν ως ένα μέσο που θα τους οδηγήσει εύκολα και γρήγορα στην οικονομική επιτυχία και δεν σκέφτονται τι θα συμβεί σε πέντε ή δέκα χρόνια. Στο Πανεπιστήμιο έχουμε ένα γραφείο που συλλέγει στοιχεία και παρακολουθεί την εξέλιξη των αποφοίτων, και φαίνεται ότι σχεδόν το 95% των αποφοίτων βρίσκουν εύκολα και γρήγορα ενδιαφέρουσες δουλειές με ικανοποιητικές απολαβές, αλλά στερούνται φιλοδοξίας και ενδιαφέροντος για εμβάθυνση. Επίσης, οι περισσότεροι από όσους ενδιαφέρονται να αποκτήσουν ένα μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, το αντιμετωπίζουν

ως ένα πρόσθετο όπλο για να αντεπεξέλθουν στον ανταγωνισμό της αγοράς εργασίας. Προσπαθούμε να εφαρμόσουμε κάποια πολιτική έτσι ώστε τουλάχιστον ορισμένοι από τους φοιτητές να ενδιαφερθούν για την έρευνα και το πανεπιστήμιο.

Ένα ερώτημα που προκύπτει είναι εάν το πρόγραμμα σπουδών των σχολών πολεοδομίας-χωροταξίας θα πρέπει να αναθεωρηθεί προκειμένου να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες, και εάν θα πρέπει να καταργηθεί η θεωρία ακολουθώντας την τάση που έχει επικρατήσει τον τελευταίο καιρό στις ΗΠΑ.

Kunzmann: Έχω την αίσθηση ότι τον τελευταίο καιρό αντιμετωπίζουμε έναν νέο-ιμπεριαλισμό των Αγγλο-Αμερικανών εκδοτών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι όταν κάποιος στις ΗΠΑ μιλάει για το σχεδιασμό, αυτό αυτομάτως αποτελεί και θεωρία σχεδιασμού. Νομίζω ότι θα πρέπει να έχουμε μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και να συνειδητοποιήσουμε ότι η θεωρία σχεδιασμού είναι η θεωρία της πολεοδομίας και της χωροταξίας στο δικό μας περιβάλλον και όχι μόνο ότι εκδίδεται στις ΗΠΑ.

Δέφνερ: Αυτό είναι δύσκολο να συμβεί, διότι ακόμη και στην περίπτωση των Ελλήνων οι οποίοι γενικά είναι γλωσσομαθείς, το μεγαλύτερο ποσοστό μιλάει μόνο αγγλικά με τα γαλλικά να ακολουθούν. Η έκδοση γερμανικής, γαλλικής ή ιταλικής πολεοδομικής και χωροταξικής θεωρίας στα αγγλικά θα μπορούσε να δώσει λύση στο πρόβλημα;

Kunzmann: Αυτό που θα μπορούσαμε να κάνουμε είναι να σταματήσουμε να δίνουμε άρθρα σε αγγλικά ή αμερικάνικα περιοδικά. Στο περιοδικό που ετοιμάζετε να εκδώσετε θα μπορούσατε μία φορά το χρόνο να βγάζετε και ένα τεύχος στα αγγλικά, έτσι ώστε η Ελληνική θεωρία για το σχεδιασμό να γίνεται γνωστή και στον υπόλοιπο κόσμο. Κανείς δεν γνωρίζει τι συμβαίνει στην Ελλάδα, ή τη Γερμανία για παράδειγμα, διότι όλα τα περιοδικά περιλαμβάνουν ελάχιστα άρθρα για τη Γερμανία, και εάν επιλέξω τα αγγλικά δεν θα με διαβάσει κανένας στη Γερμανία. Αυτό δεν συμβαίνει επειδή οι Γερμανοί δεν μιλούν αγγλικά, αλλά κυρίως διότι περιμένουν να εκδοθεί το άρθρο και στα γερμανικά γεγονός που τελικά δεν συμβαίνει στην περίπτωσή μου διότι δεν θέλω να δημοσιεύω το ίδιο άρθρο σε δύο γλώσσες. Το ίδιο συμβαίνει και στη Γαλλία, και γνωρίζω αρκετούς εξαιρετικούς Γάλλους συναδέλφους που ήθελαν να εκδώσουν τα βιβλία τους σε διεθνείς οίκους αλλά πήραν αρνητική απάντηση λόγω μειωμένου ενδιαφέροντος για τη γαλλική πολεοδομία-χωροταξία και λόγω μειωμένης εμπορικότητας.

Δέφνερ: Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με το πρόγραμμα σπουδών των σχολών πολεοδομίας-χωροταξίας; Πιστεύετε ότι πρέπει να δοθεί έμφαση στα υποχρεωτικά μαθήματα ή θα πρέπει να υπάρχουν περισσότερα μαθήματα επιλογής; Υπάρχουν μαθήματα και γνώσεις που θα πρέπει να θεωρηθούν ως βασικές για όλους τους φοιτητές ή πρέπει να υπάρχει ελευθερία επιλογής;

Kunzmann: Νομίζω ότι τα δύο πρώτα χρόνια πρέπει να είναι αρκετά περιεκτικά και με συγκεκριμένο αντικείμενο, με την προϋπόθεση βέβαια ότι δεν θα προσθέτονται συνεχώς νέα αντικείμενα στα υποχρεωτικά μαθήματα. Πιστεύω ότι ένα υποχρεωτικό μάθημα με έναν γενικό τίτλο όπως οικονομικά ή αρχιτεκτονική θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνεται στα βασικά και θα έλεγα ότι οι σχολές σχεδιασμού θα μπορούσαν να έχουν κάποια βασικά μαθήματα, αλλά αυστηρά περιοριστικά. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό από τη στιγμή που επιλέγεις να έχεις υποχρεωτικά μαθήματα, και τα Πανεπιστήμια πολύ συχνά αυτό επιλέγουν, να μπορείς να προσφέρεις περισσότερες επιλογές στους φοιτητές. Δεν ξέρω αν είχατε παρόμοιες εμπειρίες, αλλά η πραγματικότητα είναι ότι ένας μαθηματικός θα το θεωρήσει τιμωρία αν του ζητηθεί να διδάξει μαθηματικά σε πολυετόμους-χωροτάκτες. Αντίστοιχα εάν ζητηθεί από έναν που ασχολείται με μακρο-οικονομικά να διδάξει εισαγωγή στην αστική οικονομία πιθανότατα θα βάλει κάποιον από τους βοηθούς του να κάνει το μάθημα, και τελικά καταλήγουμε ότι αυτό είναι το πρόβλημα. Εγώ είμαι υπέρμαχος των ομαδικών, πρακτικών εργασιών και της αποσαφήνισης μέσα από αυτή την πορεία των στόχων που θέτει ο καθένας και του τρόπου επίτευξής τους. Τα βασικά όμως θα πρέπει να πηγαινούν από το ειδικό στο γενικό και όχι από το γενικό στο ειδικό, για παράδειγμα η οικονομία των καταστημάτων θα μπορούσε να αποτελέσει μία μελέτη περίπτωσης. Ακόμη και η διδασκαλία των οικονομικών, κατά τη γνώμη μου, θα έπρεπε να περιορίζεται σε μια περιοχή της πόλης, και όταν θα έχει αναλυθεί πλήρως αυτή η περιοχή της πόλης, και θα έχουν απαντηθεί ερωτήματα του τύπου γιατί ανοίγουν ή κλείνουν καταστήματα, γιατί επιλέγουν να εργαστούν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο; ποια είναι τα ενδιαφέροντα και τα παράπονά τους, τότε μπορούμε να επαναλάβουμε τη διαδικασία για την κατοικία, τις κοινωνικές δομές κ.λπ..

Δέφνερ: Για να μπορέσει να λειτουργήσει αυτό που περιγράφετε θα πρέπει να υπάρχουν λίγοι φοιτητές και πολλοί καθηγητές, έτσι ώστε να μπορέσουν να χωριστούν οι φοιτητές σε ολιγάριθμες ομάδες.

Kunzmann: Στο Ντόρτμουντ έχουμε κάθε χρόνο 25 ερευνητικά θέματα και αυτό σημαίνει ότι 25 καθηγητές από το διδακτικό προσωπικό θα πρέπει να τα επιβλέπουν. Στο Βερολίνο, όπου διδάσκω τώρα, έχω αναλάβει την επίβλεψη μίας ερευνητικής εργασίας και μαζί με δύο άλλα μαθήματα που κάνω συμπληρώνω τις οκτώ ώρες την εβδομάδα. Προτιμώ αυτό το σύστημα από το να είχα οκτώ μαθήματα των 50 φοιτητών από τους οποίους οι 20 θα κοιμούνται διότι θέλω να συμμετέχουν οι φοιτητές, θέλω να τους μεταδώσω το ενδιαφέρον για το αντικείμενο, θέλω να τους διδάξω στην πράξη και όχι από βιβλία αμερικάνικης θεωρίας σχεδιασμού, αλλά καταλαβαίνω δυστυχώς ότι πολλοί καθηγητές διαλέγουν τον εύκολο δρόμο των βιβλίων αυτών.

Δέφνερ: Δεν αποτελεί εύκολο δρόμο εάν ο καθηγητής ενδιαφέρεται να έχει μία θετική ανταπόκριση από τους φοιτητές.

Kunzmann: Πολλοί καθηγητές δεν ενδιαφέρονται ούτε για την ανταπόκριση. Την περασμένη εβδομάδα στα πλαίσια της τελικής εξέτασης της ομάδας που επιβλέπω κάναμε ένα γύρο στην πόλη. Ήταν μία ανοιχτή λογομαχία στην οποία συμμετείχαν τοπικοί παράγοντες της αυτοδιοίκησης, ομάδες συμφερόντων, και το ευρύ κοινό. Οι φοιτητές έμαθαν πολύ περισσότερα από τις αντιδράσεις και τις ερωτήσεις που ακούστηκαν, απ' ότι έμαθαν στην τάξη.

Δέφνερ: Ας έρθουμε τώρα σ' ένα διαφορετικό ζήτημα. Κατά πόσο επηρεάζει το Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου (Σ.Α.Κ.Χ.) το χωροταξικό σχεδιασμό στις Ευρωπαϊκές χώρες και περιοχές;

Kunzmann: Το Σ.Α.Κ.Χ. είναι καλό για την επαγγελματική απορρόφηση των πολεοδόμων-χωροτακτών. Η επιρροή του εξαρτάται από τη χώρα, για παράδειγμα στη Γερμανία δεν επηρέασε καθόλου, ενώ στην Αγγλία λόγω της τότε κυβέρνησης Θάτσερ, είχε πολύ μεγάλη επιρροή.

Δέφνερ: Την ίδια θέση σε αυτό το θέμα εξέφρασε και ο Faludi στη συνέντευξη που μας παραχώρησε. Στην περίπτωση της Ελλάδας το Σ.Α.Κ.Χ. αποτελεί μεγάλο βοήθημα. Πώς θα μπορούσαμε κατά τη γνώμη σας να πετύχουμε τη συνέργια ανάμεσα στις διάφορες τοπικές/περιφερειακές πρωτοβουλίες στην Ευρώπη;

Kunzmann: Μέσω των δικτύων που υπάρχουν μπορούμε να πετύχουμε τη συνέργια σε οριζόντιο επίπεδο.

Δέφνερ: Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να αναφέρουμε ότι για τις περισσότερες μελέτες τώρα πια είναι απαραίτητος ένας πολύ μεγάλος αριθμός εταίρων.

Kunzmann: Αυτό είναι το νόημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η δυνατότητα συνεργασίας μεταξύ των χωρών. Στο κάθετο επίπεδο, εάν θέλουμε να εστιάσουμε στη χωρική διάσταση θα πρέπει να ακολουθήσουμε πολύ αργούς ρυθμούς.

Για να επανέλθω σ' ένα ζήτημα που συζητούσαμε προηγούμενα, υπάρχουν εύκολες λύσεις αλλά δεν είναι απαραίτητα οι χωρικές. Νομίζω ότι αυτό μας γυρνάει πίσω στην αρχιτεκτονική προσέγγιση, όπου στην αρχή έχουμε παρθένα γη, και μετά φτιάχνουμε ένα χωριό ή μία πρεσβεία και συνεχίζουμε έτσι. Το πρόβλημα σήμερα νομίζω ότι είναι ότι έχουμε το χωριό και είναι γεμάτο από σκουπίδια και καλούμαστε να βρούμε ένα τρόπο να λύσουμε το πρόβλημα των σκουπιδιών στο συγκεκριμένο χώρο. Στη συνέχεια θα έρθουν όλοι σε επαφή και

θα οργανώσουν έναν σύλλογο που θα μιλήσει για το πρόβλημα στα σχολεία και θα συμβούν μια σειρά από διαφορετικές ενέργειες για να λυθεί το θέμα των σκουπιδιών που δεν περιορίζονται στο master plan για τα σκουπίδια. Αυτό εννοώ όταν αναφέρομαι στη συγκρότηση προτάσεων, και εάν στο τέλος μετά την ανάλυση προκύψει ότι για να εφαρμοστεί η μοναδική πραγματική λύση θα πρέπει να αλλάξει ο νόμος, τότε αυτό θα γίνει αποδεκτό. Πρώτα πρέπει όμως να ξεκαθαρίσουμε ποια είναι αυτά τα χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τον τομέα της συμπεριφοράς, τον οικονομικό, κοινωνικό και τεχνικό τομέα, και ύστερα να υπάρξουν προτάσεις που θα συνδέουν όλους τους τομείς για να μπορούμε να ξεκινήσουμε μία εκστρατεία στην τοπική εφημερίδα.

Δέφνερ: Μέρος του μαθήματος "Θεωρίες Προγραμματισμού" που δίδαξα το προηγούμενο εξάμηνο ήταν και ένα παιχνίδι στρατηγικής.

Kunzmann: Νομίζω ότι αυτό αποτελεί μεγάλη επιτυχία. Είχα προσπαθήσει παλαιότερα στα πλαίσια ενός εκπαιδευτικού σεμιναρίου στην Ιορδανία να κάνω κάτι παρόμοιο, διότι οι συμμετέχοντες δεν ήθελαν να διαβάσουν, αλλά επειδή δεν μιλούσα τη γλώσσα αποφασίσαμε να παίζουν και να τους παρακολουθώ. Αυτό που ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι ότι οι ρόλοι που επιλέγουν να παίξουν οι πολεοδόμοι-χωροτάκτες είναι ρόλοι στους οποίους είναι πάρα πολύ κακοί. Οι πολεοδόμοι-χωροτάκτες είναι πολύ καλοί όταν παίζουν τους μελετητές, τους επιχειρηματίες-εργολάβους, τους πολιτικούς, αλλά είναι πολύ κακοί όταν παίζουν τους πολεοδόμους-χωροτάκτες διότι στερούνται δημιουργικότητας και δεν είναι σίγουροι για τις αποφάσεις τους.

Δέφνερ: Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω γι' αυτή την πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση και για το χρόνο που μας διαθέσατε.